

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПІВРОБІТНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК СУЧАСНА НАУКОВА ПРОБЛЕМА

DEVELOPMENT OF DIGITAL COMPETENCE OF EMPLOYEES OF ORGANIZATIONAL AND EDUCATIONAL DIVISIONS OF THE UNIVERSITY AS A MODERN SCIENTIFIC PROBLEM

Цифризація системи освіти викликана широким використанням цифрових технологій усіма учасниками освітнього простору, зокрема і працівниками організаційно-навчальних підрозділів ЗВО, яка позитивно позначається на ефективності їх роботи та сприяє формуванню професійної компетентності.

У статті виокремлюється процес розвитку цифрової компетентності як основний складник у формуванні професійної компетентності працівників організаційно-навчальних підрозділів ЗВО. Щоб бути сучасним, мобільним та конкурентоздатним, працівнику необхідно мати здатність та вміння системно, логічно використовувати цифрові технології у повсякденній роботі. Незважаючи на різноманітність рішень для розвитку цифрової компетентності, система освіти у зазначеному напрямі потребує пошуку нових шляхів. У статті проведено аналіз останніх досліджень із вивчення цифрової компетентності у різного роду працівників ЗВО, зокрема і фахівців організаційно-навчальних підрозділів університетів. Авторами окреслено сутність поняття «цифрова компетентність» працівників організаційно-навчальних підрозділів університету та визначено її компоненти і напрями розвитку.

Проаналізовано європейські стандарти дослідження цифрової компетентності, які є важливим інструментарієм для підвищення її рівня у працівників організаційно-навчальних підрозділів університету. Під час дослідження були застосовані теоретичні методи аналізу та узагальнення наукових праць провідних науковців щодо розвитку цифрової компетентності в контексті використання цифрових технологій в організації освітнього процесу; розглянуто наукові публікації щодо розвитку цифрової компетентності у педагогічних працівників ЗВО. Визначено, що основними складниками для розвитку цифрової компетентності є управління інформацією, співробітництво, комунікація, знання, відповідальність, вирішення поставлених завдань.

Ключові слова: освітній процес, організаційно-навчальний підрозділ, співпраця, цифрова компетентність, цифрові технології.

Digitization of the education system is caused by widespread use of digital technologies by all participants of the educational space, including employees of organizational and training divisions of HEI, which has a positive effect on the effectiveness of their work and promotes professional competence.

The article highlights the process of digital competence development as the main component in the formation of professional competence of employees working at organizational and training divisions of HEI. To be modern, mobile and competitive, an employee must have the ability and skills to use digital technologies systemically and logically in everyday work. Despite the variety of solutions for the development of digital competence, the education system in this area needs the search of new ways. The article analyzes the latest research on the study of digital competence in various types of HEI employees, including specialists of organizational and training divisions of universities. The authors outline the essence of the concept "digital competence" of employees working at organizational and training divisions of a university and identify its components and directions of development.

In the article European standards of digital competence research have been analyzed, which are an important tool for improving its level among employees of organizational and training divisions of a university. Conducting the study, the authors used theoretical methods of analysis and generalization of scientific works of leading scientists on the development of digital competence in the context of the use of digital technologies in the organization of educational process; scientific publications on the development of digital competence in pedagogical staff of HEI have been reviewed. It has been found out that the main components for the development of digital competence are information management, cooperation, communication, knowledge, responsibility, problem solving.

Key words: educational process, organizational and educational divisions, cooperation, digital competence, digital technologies.

УДК 378.4.091-051:[004:005.336.2]
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/26.22>

Жильцов О.Б.,

канд. пед. наук, доцент,
проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Карпенко А.С.,

методист науково-методичного центру
досліджень, наукових проєктів
та програм
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Одним з пріоритетів України є прагнення до розбудови системи освіти, в якій кожна людина повною мірою реалізує свій потенціал, сприяючи суспільному та особистому розвитку. Професійна компетентність працівника організаційно-навчального підрозділу університету (ОНПУ) включає в себе: загальноосвітню, громадянську, комунікативну, науково-методичну, нормативно-правову, прогностичну, соціальну, цифрову компетентності [5]. Нині питання розвитку саме цифрової компетентності

у працівників ОНПУ є актуальним та потребує ретельного дослідження.

Натепер доволі стрімко набувають розвитку цифрові технології, що вимагає від працівників ОНПУ готовності до динамічного розвитку (а інколи і формування) цифрової компетентності. Саме на це і спрямоване наше дослідження: розвиток цифрової компетентності у працівника ОНПУ під час використання цифрових технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поглиблене реформування освіти в Україні

зумовлене прийняттям Закону України «Про вищу освіту» (1.07.2014). Зокрема, у Законі зазначено про провадження «міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейський простір вищої освіти за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи» [4], що зумовлює стрімке запровадження цифрових технологій в організацію освітнього процесу ЗВО.

Управління освітнім процесом за допомогою цифрових технологій досліджується у працях Б.Л. Аграновича, А.І. Аржанової, В.Ю. Бикова, О.О. Глуценко, Г.В. Єльнікової, Н.А. Кудас, В.І. Маслова, С.О. Сисоєвої, О.В. Співаковського, А.Н. Тихонова, Я.Б. Федорової та інших. Розвиток цифрової компетентності у працівників закладів вищої освіти досліджували Р.С. Гуревич, М.І. Жалдак, В.О. Калінін, С.М. Іванова, О.В. Майценко, Н.В. Морзе, О.Д. Нестерова, О.В. Овчарук, С.Д. Петрович, Л.Л. Хоружа та ін.

Вивчаючи праці вітчизняних науковців, зокрема, В.Ю. Бикова [2], М.І. Жалдака [3], О.В. Співаковського [6], дійшли висновку, що організаційний складник науково-методичної роботи є важливою ланкою діяльності закладів вищої освіти.

Кожен структурний підрозділ спрямовує свою роботу на певні аспекти діяльності, які у підсумку відображають ефективність діяльності університету. Тому в умовах сьогодення важливим є пошук шляхів підвищення ефективності саме організації освітнього процесу в університеті [5].

У разі організації освітнього процесу засобами цифрових технологій у працівників ОНПУ формується та розвивається цифрова компетентність. Натепер в освітньому просторі для опису навичок та компетентностей у сфері цифрових технологій вчені використовують такі терміни, як: «інформаційно-комунікаційна компетентність» (information and communication competence), «цифрова компетентність» (digital competence) та «цифрова грамотність» (digital literacy).

Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчив, що питання формування та розвитку цифрової компетентності саме у працівників ОНПУ не досить вивчене і висвітлене в літературі. Зазначена категорія працівників у своїй роботі здебільшого використовує цифрові технології не системно, епізодично, не ефективно або навіть не використовує зовсім.

Мета статті полягає у дослідженні процесу розвитку цифрової компетентності у співробітників організаційно-навчальних підрозділів університету у разі використання цифрових технологій під час організації освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу наукової літератури нами визначено, що «компетентність – це володіння певною компетенцією, а «компетенція – це наявність у суб'єкта сукупності

взаємопов'язаних особистісних якостей, а саме знань, умінь та навичок» [5].

У попередніх працях визначено, що цифрова компетентність співробітника ОНПУ – це здатність співробітника використовувати цифрові технології для здійснення інформаційної діяльності (пошуку інформації, її визначення й організації, управління й аналізу, а також її створення і поширення) у своїй професійній сфері [5]. А саме:

- здійснювати інформаційну діяльність зі збору, обробки, передачі, збереження інформаційного ресурсу, з продукування інформації з метою автоматизації процесів інформаційно-методичного забезпечення;

- оцінювати і реалізовувати можливості електронного простору освітнього призначення;

- організовувати інформаційну взаємодію між учасниками освітнього процесу та інтерактивними засобами, що функціонують на базі цифрових технологій;

- здійснювати освітню діяльність з використанням цифрових технологій в аспектах, що відображають особливості побудови єдиного інформаційно-освітнього середовища університету [5].

Цифрова компетентність заслуговує на особливу увагу тому, що саме вона дає можливість особистості бути сучасною, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновіші досягнення техніки у своїй професійній діяльності.

Розглянемо, у яких обставинах, ситуаціях, діях формується цифрова компетентність у працівників ОНПУ:

- у разі готовності співробітників організаційно-навчальних підрозділів університету використовувати під час своєї діяльності сучасні цифрові технології;

- у разі забезпечення неперервного вдосконалення знань та умінь щодо використання цифрових технологій сьогодення під час своєї діяльності на основі терміна «впродовж усього життя»;

- у разі системного використання набутих навичок у процесі своєї діяльності;

- у разі постійного удосконалення організації своєї діяльності за допомогою використання цифрових технологій;

- у разі постійного підвищення рівня володіння сучасними цифровими технологіями.

Розглянувши програму Європейської комісії DigComp 2.0 та зробивши висновки з вищезазначеного, виокремлюємо основні компоненти процесу формування та розвитку у працівника ОНПУ цифрової компетентності (див. рис. 1.) [8].

Наведені компоненти цифрової компетентності дають змогу працівникові: обробляти інформаційні потоки, знаходити та отримувати цифрові дані, інформацію та її зміст; обробляти, керувати, організовувати та зберігати цифрові дані та інфор-

мацію; співпрацювати та взаємодіяти за допомогою цифрових технологій, усвідомлення різноманітності навколишнього світу (покоління, культур тощо); створювати та редагувати цифровий контент, вдосконалюючи наявний набір знань та розуміння того, як ці знання застосовувати; захистити пристрої, вміст, особисті дані та конфіденційність у цифровому вимірі; розглянути та проаналізувати вплив цифрових технологій на навколишнє середовище та їх використання загалом; вирішувати завдання за допомогою цифрових технологій, використовуючи цифрові пристрої для реалізації інноваційних процесів; бути обізнаним щодо цифрової еволюції [8].

Отже, на основі вищевказаного маємо, що цифрова компетентність працівника ОНПУ повинна враховувати:

- розуміння впливу цифрових технологій на розвиток організації освітнього процесу в університеті;
- знання сучасних програмних засобів;
- розуміння алгоритмів і механізмів застосування цифрових технологій;
- уміння здійснювати та оцінювати свою діяльність за допомогою цифрових технологій;
- розуміння цифрових технологій як ефективних засобів здобуття знань, умінь та навичок.

Розуміємо, що сутність цифрової компетентності працівника ОНПУ полягає не у володінні простими комп'ютерними навичками загального призначення, а саме: створення текстових документів, таблиць, малюнків, діаграм, використання локальних мереж тощо. Зазначені вміння і навички для сьогодення є елементами цифрової грамотності і не більше.

Сучасні працівники ОНПУ повинні орієнтуватись у мінливому цифровому просторі, уміти отримувати, обробляти та використовувати необхідну інформацію, досконало володіти цифровими технологіями сьогодення.

Вважаємо, що сутність цифрової компетентності працівника ОНПУ складається з трьох компонентів:

- мотиваційного;
- когнітивного;
- діяльнісного.

Мотиваційний компонент охоплює інтереси, потреби, розуміння призначення цифрових технологій у освітньому просторі, мотиви професійної діяльності працівника ОНПУ, що орієнтується на мету, процес, результат вдосконалення та саморозвитку у сфері цифрових технологій, зацікавленість у тенденціях сьогодення.

Когнітивний компонент забезпечується повною, глибиною, системністю спеціальних знань з цифрових технологій працівника ОНПУ, які дають

Рис. 1. Основні компоненти цифрової компетентності ОНПУ

зможу забезпечити організацію освітнього процесу із застосуванням цифрових технологій.

Діяльнісний компонент – це можливість застосування вмінь та навичок щодо використання цифрових технологій у професійній діяльності; це засіб пізнання, розвитку цифрової компетентності, самовдосконалення, а також можливість налагоджувати комунікацію між усіма учасниками освітнього простору закладу та за його межами.

Для забезпечення правильного формування цифрової компетентності у працівників ОНПУ необхідні:

- наявність бажання працівника удосконалювати знання та вміння використання цифрових технологій;
- безпосереднє використання знань, умінь і навичок з використання цифрових технологій у професійній сфері;
- володіння методами та прийомами інформаційної діяльності;
- мотиви формування цифрової компетентності;
- забезпечення розвитку професійних якостей із допомогою цифрових технологій;
- самостійність роботи працівника;
- спроможність ефективно використовувати цифрові технології сьогодення у діяльності;
- наявність належного і відповідального ставлення працівників ОНПУ до своєї діяльності;
- сформованість професійних навичок і вмінь, що забезпечується використанням цифрових технологій у роботі;
- сформованість уявлень щодо використання цифрових технологій під час професійної діяльності.

Проведене нами дослідження дає змогу стверджувати, що використання цифрових технологій є необхідним чинником щодо формування та розвитку цифрової компетентності у працівників ОНПУ.

Висновки. Отже, увага до формування та розвитку цифрової компетентності працівників ОНПУ викликана вимогами сучасного цифрового суспільства, де орієнтиром виступають технології, що постійно розвиваються та оновлюються. Питання формування та розвитку цифрової компетентності працівників ОНПУ набуває нині особливого значення.

Огляд сучасних підходів до формування і розвитку цифрової компетентності, аналіз закордонного та вітчизняного досвіду дали можливість дійти висновку, що питання формування і розвитку цифрової компетентності працівників ОНПУ в Україні є надзвичайно важливим, особливо в умовах цифровізації освіти й інтеграції до європейського освітнього простору.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Атаманчук Ю. Управління навчальним закладом у вітчизняній системі освіти. *Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки.* 2012. Вип. 10. С. 19–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2012_10_7 (дата звернення: 19.07.2020).
2. Биков В.Ю. Проблеми і завдання розвитку комп'ютерно-технологічної платформи інформаційно-освітнього простору. *Збірник наукових праць Інституту пед. освіти і освіти дорослих НАПН України.* Київ, 2016. С. 514–522.
3. Жалдак М.І. Проблеми інформатизації навчального процесу в середніх і вищих навчальних закладах. *Комп'ютер у школі та сім'ї,* 2013. С. 8–15.
4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII / Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 19.07.2020).
5. Карпенко А.С. Використання сервісів Google Apps (G Suite) для формування ІКТ-компетентностей у співробітників організаційно-навчальних підрозділів університету. *Фізико-математична освіта.* 2019. Випуск 3(21). С. 71–78.
6. Співаковський О.В. Розвиток вітчизняної науки можливий лише на основі консолідації спільних зусиль у науково-технічній сфері. *Вісник Національної академії наук України.* 2016. № 9. С. 36–38. URL: <https://cutt.ly/UdSBZwU> (дата звернення: 19.07.2020).
7. Цифрова трансформація освіти і науки: теорія і практика : збірник наукових праць / за ред. В.Ю. Бикова, А.В. Яцишин. Київ : ФОР Ямчинський О.В., 2019. 123 с.
8. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: the Conceptual Reference Model. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/digcomp-20-digital-competence-framework-citizens-update-phase-1-conceptual-reference-model> (дата звернення: 15.07.2020).